

יעקב שביט

מדינת היהודים המרחפת באוויר

קופת מהן לאדם. על רקע זה כתוב ב-1896 פלייטון פיילסופי ושמו "ספינת האויר המונחת". היה זה השה לפניו שכabb את "מדינת היהודים". הפליטון כתוב כشيخ עם יוסף מלך, ממציא גאון שתיכנן ספינת אויר מונחת ונכלא בכית משוגעים, בגין החומר ל"מציאים" של ספינות אויר מונחות. אחריו שמשוחרים אותו כונה אותו כוון. בשכו הוא מפותץ את המצאות שכנ, אך הוא מסביר, "בניהם האנשים לא ואויים לעמוף. כמו שהם - הוחילה טובה להם מספיק".

דמויות נוטפת בפליטון, רופא, סבור שטוב עשה מלך שפוצץ את ספינת האויר, כי אין ספק שבני האדם היו משתמשים בה לצורכי מליחנות, והוא היה מעשיה קומץ של בעלי הון ומולידה צורות חדשות של מצוקה. בן שיחו, ומגרלו. הוא מתפרץ לכדור פורה ובמשך הטישה מסטר על תוכניות שונות לבנות ספינת אויר ועל טיסות בה, וכי הוא והראשון שמציא את הדרכ לבנות ספינת אויר מונחת.

באודה שנה, ב-1851, בנה ז'יפאר (Giffard) "ספינת אויר" שאורךה 44 מטרים, עם מנוע קיטור, והוא התרוממה לאויר מההיפודרום בפאריס וטסה כמחירות של שישה קשיים. הספרון של ז'ול רון תרגם לעברית על ידי מאיר ז'יל נגער מבדריך' ב-1895 בשם "מהזה באוויר", ספרו מסיפוריו החכם וזול וווענדן [ז'ול ווורן] אשר נסע על כנפי רוח דמיונו במגדל הפורה באוויר", בסיפור מסיים ההווה המטורף את חייו בגנפיה מגובה של 9,000 מטרים ו"נאבר ברוח". המתרגם לעברית כתוב: "הסיפור הנורא ואוים טיל מורה ווירה וחוכמה, אבל לא להביא מוך כל אלה העוסקים בעשייה העאנאנואזקע", ולא לה' ניא אונטס מ"לחשפ דרכ הנשר בשמיים". התרגומים מסתימים בשיר: "מה רבו הגדלות והנוראות / אשר עשתה החכמה בימינו אלה / אין קץ למוכנות עשי פלאות / מלאכים קלים מיאל יעץ פלא".

הענין של ציבור הקוראים היהודי וההתפעלות שלו מ"כיבוש השמיים" באו לביטוי בתרגום כמה מספרי של ז'ול רון סמוך להופעתם: "חמשה שבועות בכדור פורה" (1863) תורגם לירידם בשם "דרע ליפטבלאן" (ויטומיר, 1868), ולעבידת בשם "ברום שםים או המגדל הפורה באוויר" (ורשה, 1894). גיבורי הספר הזה איננו ממציא הווה אלא חוקר אנגלי, רוקטור סמואל פרגוסון, הבונה כדורים המשוער לתנתונת התנועה; לא את הספינה צריך היה לנוט, כי אם את התנועה שלה" (תרגום יוסף וינקרט).

כשהרצץ שם בפיו של דוד ליטבק, גיבור הרומיאו האוטופי "אלטנילנד" (1902) את תלמידיהם שה- "אויר לסיפור" מסעוטיו של דודי המסקן, "באלמן הבדורים הפוחחים", ב-1919 הייתה "עדין מודר", כי היא התיחסה ברצינות ל"הווים המטפוריים ביוור", ואילו את הממצאים נוט שער שהרצץ הכיד כמה מהחיבורים הרבים שה- המעיינים שבחה למטרופים, אליו דימה את עצמו לאחר מכן פורוניות לבויות הגוויות של הכרוז הפורה כמי- מאותם מפתחי ספינות אויר שנחשבו מטופים: הר' כמוי' וילhelm קרס (Kres), מהנדס ובונה פסנתרים יליד פטרבורג, תיכון בוונה כל טיס בעל מנוע, אבל לא הצליח מתנוגדים, "שאינם ראויים למעוף", ורקאו בו בעל זוויות מסוון, ולא אדם בעל "סגולות שאיןמצוות אלא במקרים נדרירים מופלאים".

במלים אחרות, ספינת האויר הייתה בעניין הרצל מטה- פורה לך שאפשר לתרגם רעוי, הנראה בעניין ריבים הווים, והאמינו שהן יתרמו לרוחות המינן הציוני הדינמיות היא שתביא לממציאות. וכך גם הרעיון הציוני, ואילו גם להגשה הצפוני. היו שברכו שבדור הפורה יהליף את הע-

למן המצאת הכרוז הפורה בסוף המאה ה-18 לא חדר הרעיון להטיס ביום מן הימים ספינות אויר בשםים את דמיונם של סופרים, הגאים ואנשי מדע. ביניים גם הרצל: שנה לפני שכabb את "מדינת היהודים" מצא בספינת האויר את המטאפורה המושלמת ביותר לדראון הציוני

תים צבא בא הבריטי, והסופר הוראס ולפול (Walpole) קיווה שהכרוז הפורה יישאר בגדיר שעשו, ולא יוכל לחורבן המין האנושי.

ספינות אויר גם תופסות מקום נכבר בספריו של ז'ול ורן. דמיונו לא הכרזים את המצאות, אבל הגיבה עזה, ניבור הספר "מעט בכדור פורה" (Voyage en ballon, Un), שראה אור ב-1851 ונדפס שוב בשנת 1874 בשם "דרמה באוויר" (Drame dans les airs), הוא ממציא מטורף שהוויה בנית ספינות אויר שתיאר מזפה כוכבים של בעלי הון ומולידה צורות חדשות של מצוקה. בן שיחו, ומגרלו. הוא מתפרץ לכדור פורה ובמשך הטישה מסטר על תוכניות שונות לבנות ספינת אויר ועל טיסות בה, וכי-

היא והראשון שמציא את הדרכ לבנות ספינת אויר מונחת.

באודה שנה, ב-1851, בנה ז'יפאר (Giffard) "ספינת אויר" שאורךה 44 מטרים, עם מנוע קיטור, והוא התרוממה לאויר מההיפודרום בפאריס וטסה כמחירות של שישה קשיים. הספרון של ז'ול רון תרגם לעברית על ידי מאיר ז'יל נגער מבדריך' ב-1895 בשם "מהזה באוויר", ספרו מסיפוריו החכם וזול וווענדן [ז'ול ווורן] אשר נסע על כנפי רוח דמיונו במגדל הפורה באוויר", בסיפור מסיים

אלמן הבדורים הפוחחים, ב-1783. התגברות על הכוח

יש לשער שהרצץ הכיד כמה מהחיבורים הרבים שה- ציעו פורוניות לבויות הגוויות של הכרוז הפורה כמי- שאפשר ללמידה מהרשימה "צפלין וקרט", שכתוב ב-1900. וילhelm קרס (Kres), מהנדס ובונה פסנתרים יליד פטרבורג, נשא לספרות מרע פופולרי, לספרים על "mseutot באוויר", לבידור עמיות, לкриקטורות, וגם נתנו השואה אוירם ז'וּפַטְאִין מונגולפיה, הפירחו לאויר את שמי הבדורים הפוחחים הראשונים, התנבה משה מנדلسון בדצמבר 1783, כי "התגלית של קילומטרים ולהשיכה למקומות המוראות". אבל עוד הרבה קודם לכך, אחד מהחיבורים הראשוןים מהרץ נגער (Renard) וקרבס (Krebs), שהציגו ב-1884 להיטים ספינות אויר מונחת במלול מגעל השם קילומטרים ולהשיכה למקומות המוראות.

בר ב-1802, כשהшибוב המשכילי "יל בן ואב בספי" רוז "בית הספר" את השגי המודע באמצעות שולפה, מנה בראשם את הכרוז הפורה: "יתכן לו כדור [פורה] בו ידא על כנפי הארץ; ב-1858 תחה חיים וליג סלומינסקי, המיסיס והעורך הראשון של "הצפירה", שיצא לאור בורשה, "עד أنها יגיע והשל האנושי לbowsh" בידיעת העולם והטבח. הנרע לאחיו במשות על כנפי הארץ לאן?"; ככלומר, האם יצילח האדים לבנות כדור פורה מונח חח וויתר משלשים שנאה אחר כך שלח בנים צביה וושמה מפאריס ליעתונו "ויה פראיה פראה" בווינה רשותה ושמה צראפת בשנת 1891, ובין היתר כתוב בה על תקתו כי אויל תומצא פעם "ספינות האויר המונחת".

ఈ רצוץ הופיע את התקווה שהכרוז הפורה יימפר ל"ספינת אויר מונחת", "השכל האנושי" כבר מצא את הרוך "לאחיו במשות על כנפי בלון". אירופה כולה עקרה אחרי הניסיונות לבנות "מכונה מכדה מהאויר", וכך גם העיתונות היהודית.

כ"ר לרוגמה, בחודשים אוגוסט-נובמבר 1884, פירסם השבעון "הצפירה" סדרת כתבות על המצאת "ספינת האויר" (la Dirigeable), וכותב: "כל מכתבי העתים (עתונים) הצופתים ידרשו וימחאו כף על הממצא הנכף לאה הזאת אשר אין עורך לה בכל החרשות שהמציאו בני האדים עד היום [...]. אגנדו הוננו [...] אגנדו אדונים למשלת הרוח לשוטט באוויר השמים כחפצנו". השבעון רדיווח על המדרון הצרפתי גסטון טיסנדרי (Tissandier), שבנה בלון לא כדור, אלא "אדרור כספינה", או יותר בדמota ציגארע, אשר בראשה היא מחרדרת והולכת ומתעבה באמצעות צינור על הקצה [...]. מאחריו הספינה נראה מושט גROL כמו כנפי הרוח של ריחיים (טחנת קmach), המתנור עע על ידי הכוח היוצא ממוכנה שבתוכה המכונה [מנוע חשמלי]. טיצה של המכונה הזאת, כתוב השבעון, נשמר בסור עליידי משדר המלחמה של צרפת. בהמשך דיווח השבעון על השכלולים שנعواו בספינת האויר על ידי רנאר (Renard) וקרבס (Krebs), שהציגו בדצמבר 1884 להיטים ספינות אויר מונחת במלול מגעל השם קילומטרים ולהשיכה למקומות המוראות.

אבל עוד הרבה קודם לכך, אחד מהחיבורים הראשוןים מהרץ נגער (Renard) וקרבס (Krebs), שהציגו בדצמבר 1783, כי "התגלית של האחים מונגולפיה (Montgolfier) מובל למפעות גודלות", והוסיף: "האם והיו לטובתה של ההברה האנור שית? וזאת אף אחר לא ייעו עתה לקובע ולהלhit, אך מי יוסס על הבסיס הזה לא לטפח את הקידמה? גילוין של אמיות נצחות הוא טוב כשלעצמו; ההשגה האלוהית היא זו שתידאג לכון אותו בכיוון הנכון". הכל אכן החל ב-11 בספטמבר 1783, כשצירני הניר, האחים ז'וּפְטָאִין מונגולפיה, הפירחו כדור פורה ממולא אויריהם, שנשא כלבן נצרים וכובש, ברווז ותרנגול גולפיה". בשנה שאחר כדור הפורח לאויר כ-180 כדרורים תנבל, והמשורר פ"ב של שלי (Shelley) שאל ב-1811 למה פורחים ומיוזץ הבדורים הפוחחים" ההל. הם היו לישית לא משותם בכדור פורה כרי לחזור את פנים יבשת הארץ וויאן רוצ'טן נספנתרים, נאלה לחתמור עט פופולרי, לספרים על "mseutot באוויר", לבידור עמיות, לкриקטורות, וגם נתנו השואה לאוירם ז'וּפְטָאִין מונגולפיה, הפירחו לאויר את שמי הבדורים הפוחחים הראשונים, התנבה משה מנדلسון בדצמבר 1783, כי "התגלית של האחים ז'וּפְטָאִין מונגולפיה (Montgolfier) מובל למפעות גודל, שנשא שני קצינים צרפתים, שוכו עם שוכם לכינוי